

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

ЛИКОВЕН САЛОН

МРТВА ПРИРОДА, 1940

ВАНГЕЛ КОЏОМАН

90 ГОДИНИ
ЖИВОТ И ДЕЛО

СКОПЈЕ, ФЕВРУАРИ 1994

ТВОРЕЧКОТО ИСКУСТВО НА ВАНГЕЛ КОЏОМАН

Македонската академија на науките и уметностите приредува изложба на својот член, ликовниот уметник, акад. Вангел Коџоман, тргнувајќи од фактот дека најдостоинствената средба со уметникот е повторната средба со неговото дело, и така со него самиот - сега по повод 90-годишнината од неговото раѓање.

Изложбата е замислена како ретроспективен преглед, но со помал обем и со дела кои се исклучиво сопственост на самиот уметник. Секако тоа не ја намалува можноста, низ едно назначување со карактеристични дела, да се согледаат суштествените белези на творечкиот ангажман на Вангел Коџоман.

Ликовното дело на Вангел Коџоман е вградено во темелите на модерната уметност во Македонија. Тој е еден од малубројните кој од триесеттите години на овој век ја започна сопствената творечка авантура. Тоа беше време многу неповолно и со големо неразбирање за личен избор на уметничка професија. Вангел Коџоман умееше грижливо да ги совладува првите сликарски поуки, како што подоцна беше понесен од сопствените афинитети, слободен во изборот на влијанијата и во изразувањето на уметничкиот темперамент.

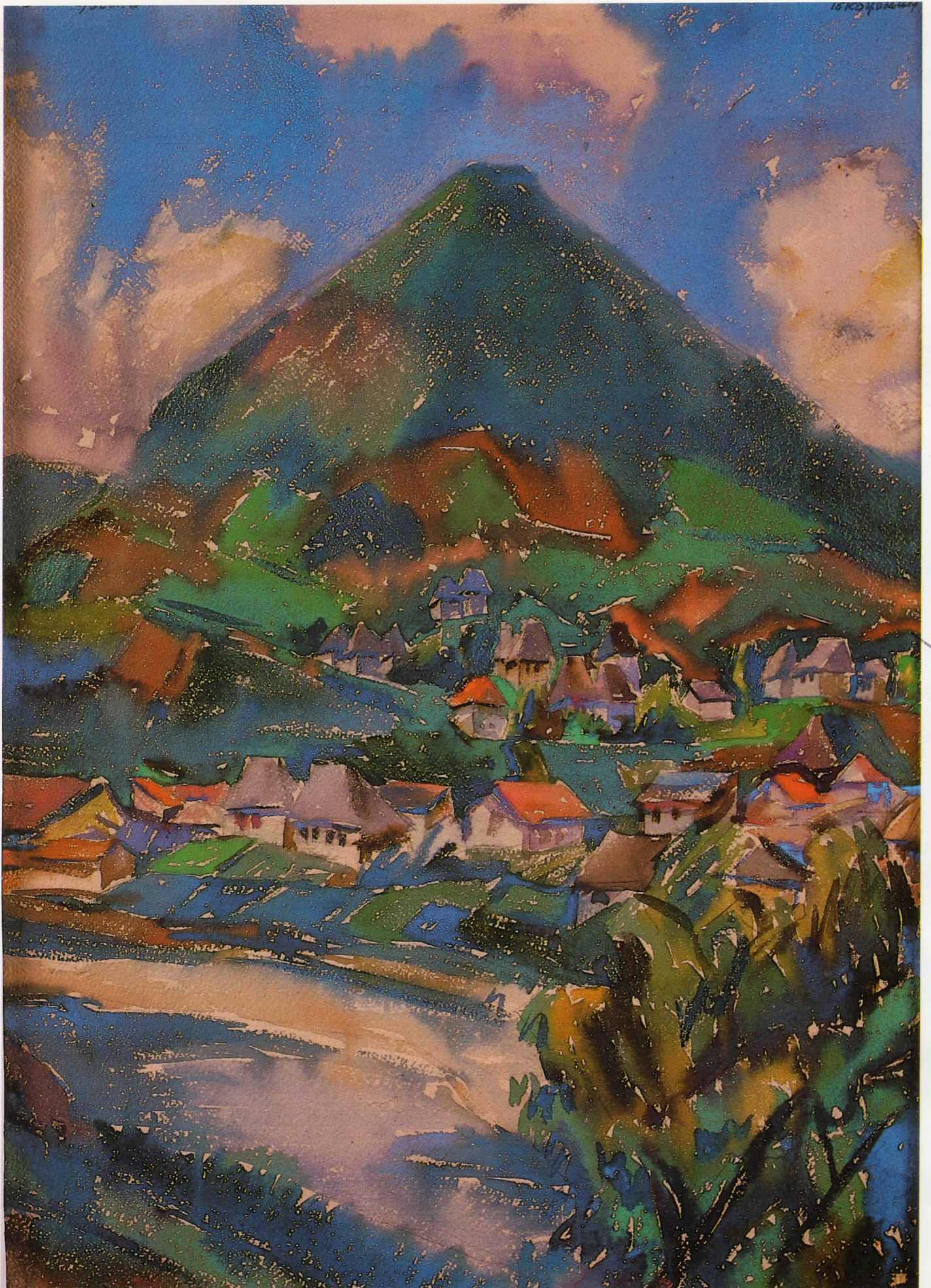
Ликовното дело на Вангел Коџоман е обемно, тоа е создадено во разни периоди и го обележува досегашниот развој на современата македонска уметност. Тој се опробал во разни теми и техники, разни истражувања и проблеми. За него не постои помалку важна ликовна дисциплина или жанр, така што го следиме неговиот интерес за портрет, автопортрет, пејзаж, фигура и композиција, староградска архитектура, мртва природа, карикатура, копија, за социјални и историски теми, како хроничар (циклусот слики и цртежи од скопскиот земјотрес од 1963 г.), за минијатура и за голем формат.

Ако неговата стилска определба, во основа, можеме да ја определиме како реалистичка, тогаш тоа можеме да го разбереме како спој на непосредна визуелна сензација и конструктивна ликовна постапка, како соединување на строг цртеж и тонска моделирација, потоа со импресионизмот како и послободно користење на бојата. Реализмот на Вангел Коџоман е модифициран низ искуствата на класичната уметност, особено на (пост)импресионизмот и на фовистичката или експресионистичка изразност прекршени низ уметниковата творечка призма. Препознатливоста на предметот е задржана, во основа и неговиот локален тон, меѓутоа уметникот спроведува извесна стилизација на формата истакнувајќи ја нејзината робустна специфичност. Сликите на Вангел Коџоман ни откриваат една „сталожена“, „статична“ и ведрата природа, а во некои од нив ја истакнува деформацијата на формата, звучноста на експресивната сила на бојата. Атмосферата и илузијата на просторот во сликата се повлекуваат пред изразноста на цртежот и бојата кои се организирани во нивните дводимензионални вредности. Притоа, никогаш не е доведена во прашање препознатливоста на предметот, неговите јасни облици.

Вангел Коџоман е сликар на македонскиот пејзаж и на македонскиот човек. Пејзажот ги има карактеристичните бои и атмосфера на ова поднебје, а неговите ликови ги носат браздите на времето и животот, карактеристичниот изглед на човекот од овие простори. Притоа, не треба да се заборава неговото чувство за орнаментика и за декоративни вредности воопшто, а посебно низ неговиот интерес за фолклорни теми. Реализмот на Вангел Коџоман е објективен и присен, робуствен и рудиментарен, натуралистичен и стилизиран, речиси популарен, облагороден со елементи кои им припаѓаат на класичната и на модерната уметност во нејзините почетоци (особено на Париската школа, на некои германски експресионисти итн.).

Вангел Коџоман има остварено и повремени дијалози со уметноста на претходните епохи, за време на неговиот престој во Париз во 1955 година. Тоа е период на цртање, изработување на студии и копии на познати уметнички дела. Тој со восхит, некогаш и пиктурално ги реализира своите визуелни сензации, на разни мотиви, амбиентот и атмосферата на градовите што ги посетил. Многу црта пред уметничките дела во Лувр, инспириран од Египет, како и од Салватор Роза, сè до Делакроа, Брак, Мур и многу други. Покрај малите скици направени на обична хартија, брзо и вешто интерпретативно, Вангел Коџоман изработи копии, во маслена техника, на дела од Рембрант, Ел Греко и Делакроа, уверливи во цртеж и боја. Посебно внимание заслужува серијата цртежи во боја изработени во кубистички манир, како своевидни истражувања но без одреден рефлекс во подоцнежното творештво на Вангел Коџоман.

Сето ова говори за творечко љубопитство заокружувајќи ги интересирањата и настојувањата на овој уметник. Вангел Коџоман е приврзаник на стариот добар сликарски занает, соединувајќи ги во своите дела искуствата на националната традиција (сликарството на зографите и др.) како и афинитетите и сознанијата од почетоците на модерната уметност во светот. Вангел Коџоман има значаен удел во вклучувањето на македонската уметност, од триесеттите години наваму, во модерните уметнички текови. Станува збор за раните процеси на осовременување, на европеизација кој не можеше да се остварува без она што Орган го нарекува културна предрасуда, без свртеност кон сопствената блиска традиција.

ВИСОКО ВО БОСНА, 1947

Роден е на 14 февруари 1904 година во Струга. Во 1923/24 година матурирал во Охридската гимназија. Во 1924-1928 го завршил наставниот оддел на Уметничката школа во Белград (проф. Бета Вукановиќ, Љуба Ивановиќ, И. Шобаиќ). Во 1928 година го продолжил студирањето на двегодишниот академски курс за чиста уметност кај проф. Милан Миловановиќ. Кон

крајот на школувањето бил на покус студиски престој во Италија. По отслужувањето на деветомесечниот воен рок во Сараево во 1931 година стапил во служба како ликовен педагог во Охридската гимназија. Од 1929, особено од 1936 г. до почетокот на Војната учествувал во пролетните изложби на сликарски и скулпторски дела на југословенските уметници и на есенските изложби на белградските уметници во Белград. Во 1937 г. учествувал на изложбата на независните сликари во Белград, наречена „бојкоташка“. Во 1938-39 г. во Белград добил место на професор по ликовно воспитание во Седмата машка гимназија, каде останал до 1945 г. Учествувал во културниот, уметничкиот и спортскиот живот. Во месец октомври, неколку дена по ослободувањето на Белград, стапил како воен сликар на должност шеф на Одделот за пропаганда при Главниот штаб на Македонија за ширење на ликовната уметност во војската и народот на која останал шест месеци, до први јуни 1945 г. По демобилизирањето, кон крајот на септември 1945 г. дошол во ослободеното Скопје каде се вработил како професор во Средната художествена школа која во 1948 г. го добива називот Училиште за применета уметност. Таму работел до 1952 г. Вангел Коџоман е еден од основачите на Друштвото на ликовните уметници на Македонија во Скопје и долгогодишен член на неговата управа. Од 1945 г. учествувал на изложбите на ДЛУМ во Скопје и во другите југословенски центри, како и на разни тематски изложби. Од 1952 г. започнал да работи како професор на Вишата педагошка школа во Скопје, каде до 1972 г. предавал сликарство и методика на ликовното воспитание. Учел повеќе генерации млади уметници и педагози. Во 1953 г. заедно со Личеноски и Мартиноски ја претставувал македонската ликовна уметност на големата изложба „Половина век на југословенското сликарство, 1900-1950“ во Модерната галерија во Загреб. Во 1955-56 г. остварил четиримесечен студиски престој во Париз. Во неговиот Дневник ќе запише: „По престојот во метрополата моите настојувања стануваат се посмели и поафирмативни, со извесно надградување и формирање на творечкиот инстинкт“. Во 1974 г. во Струга ја отворил постојаната тематска изложба-легат Струга во минатото, сместена во Спомен-куќата на Вангел Коџоман, со околу 30 масла и акварели. Во 1975 г. е избран за дописен член на МАНУ. Редовен член е од 1981 г. Носител е на наградите: Октомвриска награда на СРМ за животното дело - 1969; Осмоноевриска награда на Струга - 1975; АВНОЈ - 1979; 13 Ноември на град Скопје - 1981.

Самостојни изложби:

Скопје - 1938, 1958, 1972, 1976, 1981, Струга - 1961, 1962, 1974, Торонто - 1975, Берлин - 1984.

1. АВТОПОРТРЕТ, 1929
масло на платно, на штица, 39,5 x 33,5
2. ОХРИД, 1937
акварел, 52 x 36
3. ПАНОРАМА НА ОХРИД, 1939
масло на платно, 51 x 72
4. МРТВА ПРИРОДА, 1940
масло на картон, 35 x 44,5
5. АВТОПОРТРЕТ, 1940
масло на лесонит, 65 x 45
6. МИНИЈАТУРЕН ЖЕНСКИ АКТ, 1940
масло на платно, 19 x 30
7. ИЛИНДЕНКА, 1945
масло на картон, 41 x 34
8. ПОРТРЕТ НА ЖЕНА МИ, 1945
масло на платно, 37 x 56
9. ИЛИНДЕНЕЦ, 1946
масло на платно, 74 x 54
10. ПОРТРЕТ НА РАБОТНИК, 1947
молив во боја на хартија, 37 x 27,5
11. ВИСОКО ВО БОСНА, 1947
акварел, 50 x 33
12. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА МАЈКА, 1947
масло на платно, 60 x 47
13. АВТОПОРТРЕТ, 1947
пастел на картон, 38 x 28
14. СЕЛАНЕЦ ОД НЕРЕЗИ, 1948-49
масло на хартија, 42,5 x 31
15. БЛЕДСКО ЕЗЕРО, 1950
акварел, 44 x 32
16. ПОРТРЕТ НА ПОСТАРИОТ СИН ЃОРЃИ, 1951
масло на платно, 27 x 21
17. НА ВАРДАР, 1954
масло на картон, 51 x 72,5
18. ПОРТРЕТ НА ПОМЛАДИОТ СИН МИЛОШ, 1954
масло на картон, 27 x 23
19. СЕЛАНКА, 1954
масло на картон, 49 x 34
20. ПОРТРЕТ НА ЧОВЕК (копија на слика од Ел Греко), 1955
масло на картон, 45 x 38
21. ПОРТРЕТ НА ШОПЕН (копија на слика од Делакроа), 1955
масло на картон, 45 x 38
22. МОНМАРТР, ПАРИЗ, 1955
масло на картон, 32 x 42
23. СТАРИОТ ПАРИЗ, 1955
масло на платно, 91 x 64
24. АВТОПОРТРЕТ IX, 1955
масло на картон, 70 x 47
25. МОТИВ ОД ПАРИЗ, 1955
масло на картон, 7 x 9
26. МОТИВ ОД ПАРИЗ, 1955
масло на картон, 9 x 6,5
27. МРТВА ПРИРОДА, 1956
масло на картон, 48,5 x 66,5
28. АТЕЛИЕРСКИ РЕКВИЗИТИ, 1956
масло на платно, 85 x 70
29. МРТВА ПРИРОДА, 1956
масло на лесонит, 67 x 51
30. ВЕЗИЛКА, 1962
масло на платно, 98 x 75
31. АВТОПОРТРЕТ, 1963
масло на картон, 68 x 46
32. 26 ЈУЛИ 63, 1963
масло на картон, 23,5 x 16,5
33. 26 ЈУЛИ 63, 1963
масло на картон, 25 x 35
34. ПОЖАР ВО СКОПСКИОТ ПАРК, 1964
масло на лесонит, 54 x 73
35. АВТОПОРТРЕТ, 1976
пастел на картон, 35 x 25
36. КРАЈ ВАРДАР, 1976
масло на лесонит, 61 x 80
37. СТАРА СТРУШКА ЧАРШИЈА, 1980
масло на платно, 73 x 102